

**PÉTER LÁSZLÓ
TÁLAS GÉZA**

Egy gyilkos önarcképe

**Új adatok a szegedi
ellenforradalmi terror
lörténétéhez**

VIII.

VÉRES ORSZÁGJÁRÁS

»Szatymazon azonban — folytatta e vérlázítóan közömbös hangú beszámolóját a különítmény egykori parancsnoka — sok időt nem tölthetünk, mert pótolni kellett a horgosi kerülvél történt idővesztéseket és fel kellett kerekednünk a nyugat felé való előnyomulásra. A további intézkedésekkel tehát megbízhat Bauer tüzerhadnagyot, aki időközben Szegedről néhány emberével szintén ideérkezett. De mielőtt távoztam, az összesereglett községi előjárókhoz és néphez intéztem szigorú és intő figyelmeztetést. Okuljanak az imént zemeik előtt végbement büntetéseken.«

A szatymaziak okultak, ha nem is úgy, ahogy Prónay gondolta. S okulnak tán ma is, akik az események tanúból még élnek, de okuljanak e sorokból utódaik is. Ezek ellen a tömeggyilkosok ellen emelünk gátat ma is, amikor a szocializmusért, a békeért küzdünk.

Prónayék utóbb, amikor már Horthyéknek nem volt szükségük rájuk, s mint kellemetlen rokont, félreállították őket, azt bizonygatták, hogy ők voltak mindenben az elsők, ők tettek legtöbbet az ellenforradalom győzelméért. A Magyar Katonai 1921. évi I. számában a különítmény egyik tagja leírta a törzsgárda történe-

tét, s abban hangoztatta, hogy ők voltak a „nemzeti hadsereg magja”, „első alakulata”. Prónay is azt mond-

Egy tömeggyilkos beszél kereszténységről és közérkölcseiről, s utána hívős objektívással leírja, hogy a

* Prónay Pál kiadatlan emlékirataiból *

ja, hogy az ő különítménye és Ostenburgé volt az élcsapat. „Az ellenforradalom tisztító munkájában csakis ennek a két különítménynek, ezen fentebb említett két zászlóaljnak volt hite és érdemben kifejtett munkája”. Kelemen Béla, aki tisztában volt a különítményesek piszkos munkájával, váltig tagadta érdemeiket. Pedig ebben igaza volt Prónaynak s társainak: ha több tagadták is, a tények bizonyítják, milyen mocskokban, szennyben, vérben született az ő „keresztény-nemzeti Magyarországa”.

Megdöbbenő az a képmutatás, ahogyan ezek a tömeggyilkosok tetteiket a kereszténység és a magyarság érdekében színtelenül tüntetik föl. Dunaföldváron augusztus 8-án kezdték meg „tisztogatásukat” Prónayék. A láttukra összecsdült tömeg nem túlságosan lelkesedett a különítményért és Prónayék programjairól. „Miután a népek — írja Prónay — közbömbösnek mutatkoztak, ennél fogva fel kellett őket villanyozni és paprikázni, mindenekelőtt főleg a zsidók ellen”. „Végül is apelláltam a polgárság hazafias szellemére, amennyiben rámutattam és kiméltelen szavakkal szemük elé tartam ennek az apatikus népnek azt a bűnös gyalázatot, mellyel a kommunizmus az ő zsidó szabadkőműves vezetőivel (!) keresztény vallásunkat és közérkölcseinket meggyalázta és sárba tiporta. E fölött napirendre térni nem lehet, mert ez véres bosszút követel”.

„paprikázásnak” végre megvolt az eredménye, s „az apatikus nép” közül is akadnak, akik hóhérekre adták embertársaikat.

„Elsőnek egy apa saját fiával a patikánál levő lámpavasra lett felakasztva... Ezen felbuzdulva még néhány terrorista, azután zsidó lett megfűszelve”.

Azt már tudjuk, hogy Prónayék minden haladó gondolkodású ember terrorista vagy zsidó... Aki nem üvöltött együtt a farkasokkal, az gyanús volt Prónay szemében. Dunaföldvárot ezeket is megfigyelte, e „tartózkodókat”, akik „a jogrendtől” várták a bűnösök büntetését. „Később látni fogjuk — írta —, miként is végződtek ezek a különféle kései kommunistapörök a szabadkőművesek által uralt Magyarországon”. Ezért sietett, hogy ő szolgálatosan „igazságot” keveselje, amit Horthy vérbíróságai osztottak ki a forradalmak vezetőinek...

Szatymazról Kistelekre ment Prónay terroristaival. Még aznap délután érték oda. Maga írja: „A Szatymazon délelőtt tartott autodafének, úgy látszik, gyors híre ment, miután azok, akiknek a lelkiismerete rossz volt, elmenekültek előlünk”.

Akinek a lelkiismerete rossz volt? Ki ne tartott volna az úri hóhérektől, aki egy kicsit is igenleli a két forradalom igazságosságát?

S hadd idézzünk még befejezőül egy passzust a Solton végzett akasztásokról. Mert ez a mondat akár jellegje is lehetett volna Prónay egész memoárjának. »Sajnos, nem fejtethünk ki olyan tisztító munkát, amilyent kellett és szeretnünk volna megtenni...«

Ez sem volt nekik elég! Nekünk azonban, egy második világháború és egy újabb ellenforradalmi kísérlet tanulságai után, elegendő van a vérengzésből, a fehérterror bosszújából. S ha most e leplezetlen és cinikus hangú visszaemlékezések fölidézésével emlékeztetünk a múlt e szörnyűségeire, azért tesszük, hogy a latin közmondás igazát — historia est magistra vitae, vagyis a történelem az élet tanítómestere! Ne feledjük a fehérterror drága áron megfizetett tanulságait!

VÉGE

1 repülés történetének legsúlyosabb szerencsétlensége

Légi katasztrófa 131 áldozattal

Vasárnap Párizs repülőterén lezuhant egy Boeing 707-es

Nemcsak a nemzetközi eseményeket ismertetik, hanem a jelentősebb belpolitikai kérdéseket is.

A május 1 és 31 között megrendezett szolidaritási hónap keretében kilenc békegyűlést tartott az egyetem az akcióbizottság. A gyógyszerész karon, a sebészeti klinikán, főbb elméleti intézetben és kollégiumokban beszéltek az előadók a genfi leszerelési tárgyalásról, a szabadságukért, függetlenségükért küzdő ázsiai és afrikai népek harcáról.

Több száz dolgozó vett részt ezeken a békegyűléseken.

Június első napjaiban az akcióbizottság összehívott orvosegyetemi békegyűlést rendez.

Segíti a lakosság felvilágosítását az orvosegyetem népfrontcsoportja

Az orvoshivatás egyik legszembetűnőbb feladata a betegség megelőzése, a felvilágosítás. Szegeden nemcsak azok az orvosok, akiknek munkaköri feladatuk a nagyközönség nevelése, a járványok megelőzése, hanem valamennyi egészségügyi dolgozó szívesen kapcsolódik be ebbe a munkába. A különböző tömegszervezetek felkérésére az orvosok az érdeklődésnek megfelelően annak megelőzéséről előadásokat tartanak.

A Hazafias Népfőnt szegedi orvostudományegyetemi akcióbizottsága rendszerbe foglalta az orvosi felvilágosító munkát.

A bizottság rövid, fél éves fennállása óta — a kerületi népfőnt csoportok kérésére — sok orvosi előadást szervezett.

Igen jól sikerült a béketelep és a Mihályteleki előadás, ahol a gyermek- és csecsemőgondozásról, illetve a fertőző betegségek megelőzéséről volt szó. Mindkét helyen az előadók, a szakorvosok időszzerű egészségügyi film vetítésével tették érdekessé a napirenden szereplő témát.

Az akcióbizottság egyik fő feladatának tekinti a lakosság felvilágosítását.

Erről beszéltek a Szegedi Orvostudományi Egyetem professzorai, oktatói a közelmúltban, a Hazafias Népfőnt Országos Elnökségének orvos akcióbizottságával. A Szegedi Orvostudományi Egyetem népfőnt akcióbizottságának elnöke, dr. Kedves György, a Gyógyszerészeti Intézet professzora terveikről beszélve elmondta, az egyetem oktatói szívesen vesznek részt a felvilágo-

Átlagbér és tervteljesítés

Senki sem örül, ha pénzt húznak ki a zsebéből, olyan pénzt, amiért tulajdonképpen megdolgozott. Márpedig jónéhány szegedi üzem nem használta fel sem tavaly, sem idén átlagbér-alapját. Hogy csak két miniszteriumhoz tartozó vállalatot említsünk, például

a téglagyári egyesülés 1961-ben negyedévről negyedévre adós maradt a rendelkezésre álló bér-alap kifizetésével,

holott a második évnegyed kivételével mindig túlteljesítette termelési tervét. Az autójavitónál talán jobb volt a helyzet. Mind az átlagbér, mind a tervteljesítés a százszázalék körül mozgott, vagy csak valamivel maradt alatta. A helyiiparban — beleértve valahány vállalatát — 97,6 százalékra alakult tavaly az átlagbér-felhasználás foka. A kertészeti vállalaté még ennyi sem volt. Az ipari vállalatoké 98,9.

Az idén kissé javult az arány a téglagyári egyesülésnél: az első évnegyedben 93 százalékos tervteljesítéshez mérten 96,7.

Az autójavitónál rosszabbodott: a 105,2 százalékos tervteljesítéshez a bér-alap

99,1 százalékát használták fel.

A városi tanács hatáskörébe tartozó iparvállalatok 102,1 százalékra teljesítették a tervüket, míg a bér-alapfelhasználás 95,1 százalékra csökkent.

Anélkül, hogy a tervteljesítés és a bér-alapfelhasználás összefüggéseit mélyebben elemeznénk, vitathatatlannak látszik, hogy tavaly főképpen a bérrendezések következtében borult fel e két tényező egyensúlya.

S ezt részben objektív körülménynek is vehetjük. Lehet, hogy egyenményváltalat még túlzottan is óvatossá volt, de körülbelül egy év távlatából nem érdemes felhánytorgatni nekik.

Ha idén is tapasztalható valahol fel nem használt átlagbér (s tapasztalható), annak már más oka lehet. A helyiiparban például az, hogy irányító hatóságok csak január közepére bocsátotta rendelkezésre a bér-alapgazdálkodás kialakításához elengedhetetlen irányszámokat, mutatókat. Tehát nem január elsejével, hanem sok helyen csak áprilisban vagy májusban változtathatták meg a szük-

seges normákat, illetve béreket. Természetes tehát, hogy az első évnegyedben sem rendeződtek a dolgok ebben a vonatkozásban.

A második negyedévben azonban már be kell következnie a változásnak, s ha valahol mégis elmarad, ott egyedül a rossz vállalat gazdálkodásában keresendő a hiba.

Bár eddig sem éltek mindenütt a rendelkezésre álló lehetőségekkel. A Bútor, Hangszer és Dekorációs Vállalatnál például csak akkor javult az átlagbér-felhasználás, amikor célfeladatokat is tűztek ki, illetve a dolgozók megoldották ezeket a termelési kapcsolatos feladatokat, s ezért meg is kapták a megérdemelt bérezést. Mert ne felejtjük, hogy

az átlagbér-alap nem arra való, hogy a munkások zsebére, s egyúttal a népgazdaság kárára takarékoskodjunk vele, hanem arra, hogy okos, körültekintő beosztással biztosítsuk a termelés, a termelékenység fejlődését. S ha ez sikerül, bátran osszuk szét a munkások fizetési borítékjába.

F. K.

Elmulasztott lehetőség

A televízió szombat esti műsoráról

A napszerű alkalomnak és lehetőségnek, hogy a televízió több mint két órá szegedi közvetítéssel fejezi be a hetet, amelyet a városnak szentelt, azt hisszük, minden szegedi szívből örült. Amióta van TV, a színházi közvetítéseket nem számítva, Szeged még soha nem szerepelt ilyen, viszonylag nagyidejű műsorral a képernyőn, az egész ország színe előtt, és a dolog természete szerint hasonló szegedi adásra egyhármal nyilvánvalóan nem is kerülhet sor.

A lehetőség és a várakozás tehát joggal keltett örömet. A műsor viszont — sajnos — csalódást és kiábrándulást okozott Szegeden és — gondoljuk — szerte az országban is. Elmulasztott alkalom má vált ez a szombat este, elmulasztottuk azt a lehetőséget, hogy Szegedet vidám, friss, szellemes, eleven műsorban mutassuk be a televízió több milliós nézőtáborának. Igaz, a háromrészes műsor színvonalában fontos különbségek voltak. Az összkép mégis kiábrándító.

Talán a közvetítés első része, a Szegedi mozaik című tízperces kisfilm volt a leg-

sikerültebb. Minden benne volt ebben, ami a Viszontlátásra Szeged-ből kimaradt, a számitól a bocskoron keresztül egészen az új megyei tanácsházáig. Igaz, minden szegedi szívből örült. Amióta van TV, a színházi közvetítéseket nem számítva, Szeged még soha nem szerepelt ilyen, viszonylag nagyidejű műsorral a képernyőn, az egész ország színe előtt, és a dolog természete szerint hasonló szegedi adásra egyhármal nyilvánvalóan nem is kerülhet sor.

A lehetőség és a várakozás tehát joggal keltett örömet. A műsor viszont — sajnos — csalódást és kiábrándulást okozott Szegeden és — gondoljuk — szerte az országban is. Elmulasztott alkalom má vált ez a szombat este, elmulasztottuk azt a lehetőséget, hogy Szegedet vidám, friss, szellemes, eleven műsorban mutassuk be a televízió több milliós nézőtáborának. Igaz, a háromrészes műsor színvonalában fontos különbségek voltak. Az összkép mégis kiábrándító.

Talán a közvetítés első része, a Szegedi mozaik című tízperces kisfilm volt a leg-

tele hosszúra nyúlt és kínos szünetekkel. A szinte hihetetlenül primitív kérdések és feladatok (hol vannak a szegedi halászcserdák, futballpályák stb), a játékvezetők érhetetlen igénytelensége több szempontból is szerencsétlennek bizonyult. Az égvilágon semmit nem adtak ezek a közönség városismeretének gyarapításához és elmaradt a megoldás megtalálásának izgalma és öröme is. Mindössze két alkalommal jelentkezett a vidámságnak valami halvány lehetősége: amikor az egyik vállalkozónak egy perc alatt meg kellett ennie egy adag somlói galuskát és amikor az egyik jól felelő fiatalember tápai szatyrot kapott ajándékba. Sajnos, még ez is végtelenül valóságos volt: nem tudjuk például, hogy az országban hányan és kik értették meg, miért nevet a közönség a színpadról tápai szatyrral levonuló fiatalemberen. Mégis: legalább ilyen színvonalon kellett volna tartani az egész műsort.

Szervezni kellett volna ezt a műsort valamelyest legalább és méghozzá előre, s akkor elmarad a sok kínos szünet, és elmarad sok olyan hiba, ami egy kis előzetes szervező munkával könnyűszerrel elkerülhető lett volna.

Arra való tekintettel, hogy a műsornak ez a része nemcsak egyszerűen gyenge és sikerületlen volt, hanem egészen alapvető felkészülési hibákból hemzsegett, nyugodtan felvethetjük az ilyen dolgokkal kapcsolatban szokatlanul hangzó kérdést: ki felelős mindezt? Nyugodtan mondhatjuk: nem a Szegedi Nemzeti Színház művészei. A műsort a televízió munkatársai tervezték és szervezték, a produkció az ő munkájuk, a hibákért tehát őket lehet és kell felelőssé tenni. Méghozzá azért, mert ezzel a műsorról nem az volt a baj, hogy a jó és a helyes törekvések nem sikerültek, hanem az, hogy ilyen törekvéseknek még a nyomaitval se találkoztunk.

Ókrös László